

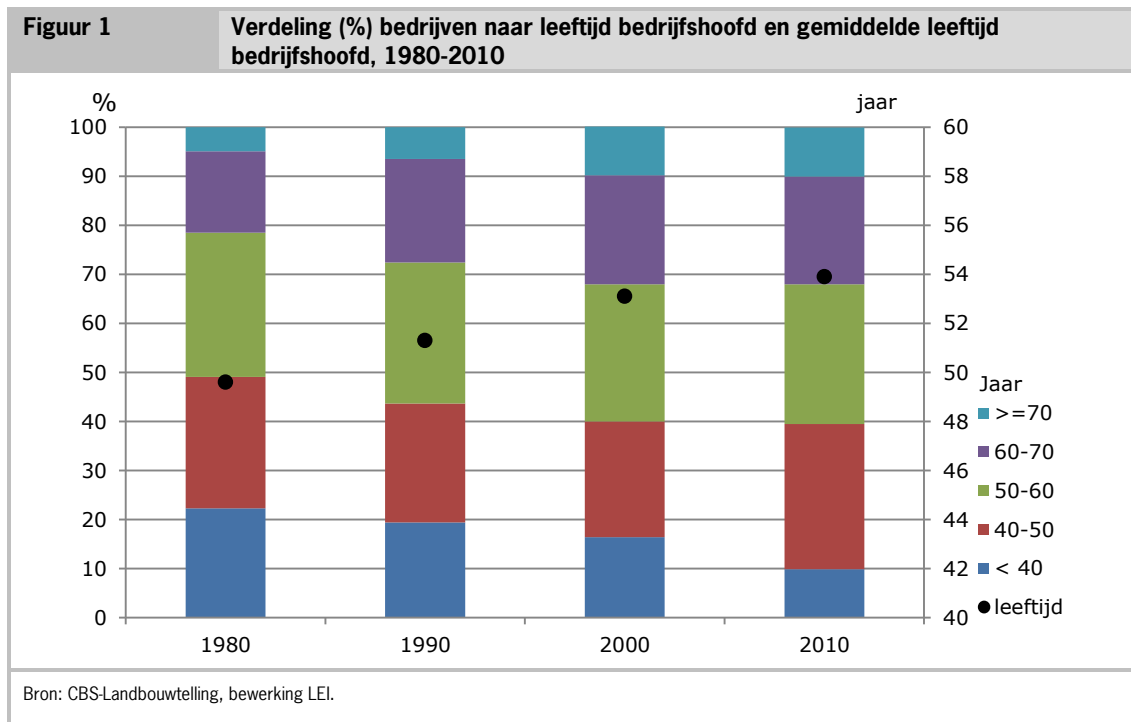
Animo voor bedrijfsovername verschilt naar omvang en type

Martien Voskuilen

De voortdurende daling van het aantal land- en tuinbouwbedrijven wordt mede bepaald door de leeftijdsopbouw van de bedrijfshoofden, de opvolgingssituatie en de (arbeidsbesparende) technische ontwikkelingen. De gemiddelde leeftijd van bedrijfshoofden is in de afgelopen decennia geleidelijk gestegen. Volgens het Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt (NAJK) is deze vergrijzing een gevolg van de moeilijkheden die jonge boeren tegenkomen bij de bedrijfsovername. Het moment van overname wordt uitgesteld, omdat zij langer moeten werken om voldoende vermogen op te bouwen. Aan de hand van de landbouwteiling gaat dit artikel in op de leeftijd van de bedrijfshoofden en op de animo voor bedrijfsovername.

Minder jonge landbouwers

In de afgelopen dertig jaar is de gemiddelde leeftijd van de bedrijfshoofden in de land- en tuinbouw gestegen van 50 jaar in 1980 tot 54 jaar in 2010. Het aandeel van de jonge bedrijfshoofden is in deze periode afgenomen van 22% tot 10% (figuur 1). Daarna is het verder gedaald tot 8% in 2012 (tabel 1). Vooral in de niet-grondgebonden sectoren is het aandeel van de jonge agrariërs sterk gedaald: in de glastuinbouw en intensieve veehouderij van circa een derde in 1980 tot ongeveer een tiende in 2012. In de melkveehouderij en akkerbouw ging het aandeel van een vijfde naar een tiende en minder (tabel 1). Hiermee kan de mate van vergrijzing echter zijn overschat omdat het aantal bedrijven met meer bedrijfshoofden in de loop der jaren is toegenomen. Verder is de indeling gebaseerd op de leeftijd van het oudste bedrijfshoofd en vanaf 2006 op de leeftijd van het bedrijfshoofd die de meeste verantwoordelijkheid draagt.

Als leeftijdsgrens voor een jong bedrijfshoofd is 40 jaar gekozen. Die grens wordt ook gehanteerd in nationaal en Europees beleid ter ondersteuning van jonge landbouwers. De Nederlandse Jonge Landbouwersregeling biedt boeren jonger dan 40 jaar de mogelijkheid een subsidie aan te vragen voor investeringen in onder meer grond en gebouwen. In het nieuwe gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) ontvangen jonge boeren (40 jaar of jonger) vanaf 2015 een extra hectaretoeslag, die 25% bedraagt van de basistoeslag, als aanvulling op de bestaande investeringssteunregelingen voor jonge boeren.

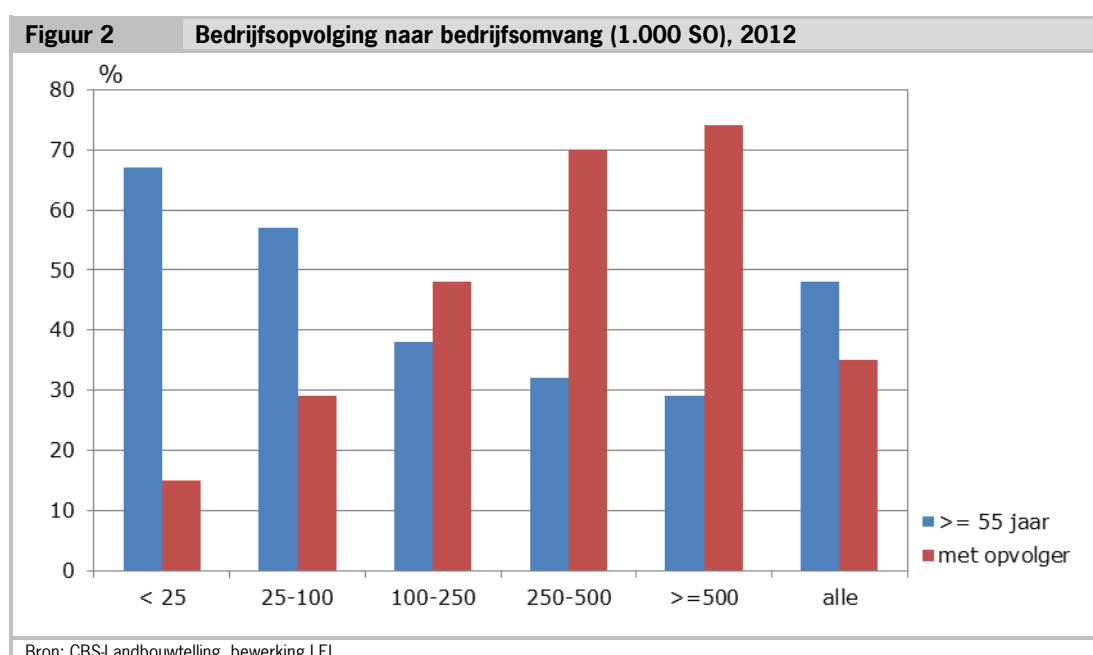
Meer belangstelling voor bedrijfsopvolging

Het opvolgingspercentage - aandeel bedrijven met een bedrijfshoofd boven 55 jaar met een opvolger - is gestegen van 29% in 2008 tot 35% in 2012. Aan deze toename kunnen geen harde conclusies worden verbonden. Denkbaar is dat de redelijke vooruitzichten voor de land- en tuinbouw hierbij een rol spelen, alsook de afnemende werkgelegenheid buiten de landbouw.

Tabel 1 Bedrijven (%) naar leeftijd bedrijfshoofd en aanwezigheid opvolger, 2012				
Bedrijfstype	% jonger 40 jaar	% 55 jaar of ouder	% met opvolger a)	Bedrijfstype
Glastuinbouw	11	35	31	Glastuinbouw
Opengrondstuinbouw	10	42	27	Opengrondstuinbouw
Akkerbouw	7	55	34	Akkerbouw
Melkvee	10	35	64	Melkvee
Overige graasdier	6	64	18	Overige graasdier
Intensieve veehouderij	10	35	43	Intensieve veehouderij
Gecombineerd	7	49	46	Gecombineerd
Alle	8	48	35	Alle

a) Aandeel bedrijven met een bedrijfshoofd boven 55 jaar met een opvolger.
Bron: CBS-Landbouwtelling, bewerking LEI.

De animo om een bedrijf over te nemen hangt samen met de bedrijfsomvang. Met de omvang loopt het gemeten opvolgingspercentage sterk op, van 25% op de kleinere bedrijven (minder dan 0,1 mln. euro SO) tot 74% op de grotere bedrijven (meer dan 0,5 mln. euro SO) (figuur 2).

Ook het bedrijfstype speelt een rol in de belangstelling voor opvolging. Het opvolgingscijfer loopt uiteen van 18% op overige graasdierbedrijven, rond de 30% op de akker- en tuinbouwbedrijven, 43% op de intensieve veehouderijbedrijven, tot 64% op de melkveebedrijven.

Het grote verschil in opvolgingspercentage tussen de akkerbouw (35%) en de melkveehouderij (64%) hangt samen met de uiteenlopende bedrijfsstructuur. In de melkveehouderij zijn veel oudere ondernemers zonder potentiële opvolger al gestopt met melken, waarbij het bedrijf is voortgezet als overig graasdier- of akkerbouwbedrijf. De overige graasdierbedrijven vormen dan ook een grote groep kleine bedrijven, ruim een kwart van alle land- en tuinbouwbedrijven, met een wat ouder bedrijfshoofd zonder opvolger. Veel akkerbouwbedrijven hebben dezelfde kenmerken.

